

ПАРАДИГМА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Василь Сутула

Харківська державна академія фізичної культури

Анотації:

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю формулювання нової парадигми фізичної культури адже стара парадигма вже не працює. **Метою дослідження** є формулювання парадигми, що лежить в основі оновленої теорії фізичної культури. **Методи дослідження** полягають в аналізі спеціальної літератури, в якій висвітлюється різні аспекти розвитку основних форм соціального прояву фізичної культури, а також у використанні системного та історіографічного підходу до аналізу даної проблеми.

Результати дослідження та ключові висновки. Парадигма фізичної культури включає наступні базові положення. По-перше, в суспільстві існує особлива сфера діяльності людей пов'язана з використанням (прямо або опосередковано) фізичних вправ. По-друге, в основі соціального механізму саморозвитку цієї сфери життєдіяльності людей лежать соціальні закони «взаємозв'язку потреб і діяльності» та «зростання потреб». По-третє, наприкінці епохи Відродження у сфері діяльності людей пов'язаній з використанням фізичних вправ почали формуватись три базові тенденції розвитку оздоровчо-виховна, оздоровчо-розважальна та змагально-розважальна, історична еволюція яких привела до появи у другий період Нового часу соціальних інститутів, відповідно, фізичного виховання, фізичного фітнесу та спорту. Для назви сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ в сучасній науковій та соціальній практиках найбільш часто використовується термін «фізична культура». В подальших дослідженнях будуть проаналізовані особливості трансформації поняття «фізична культура» в процесі культурно-історичної еволюції сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ.

Ключові слова:

наукова парадигма, теорія, система, фізична культура і спорт, сфера діяльності людей.

Парадигма фізичної культури

The relevance of the research topic is due to the need to formulate a new paradigm of physical culture, because the old paradigm is no longer working. **Purpose of research.** The purpose of the study is to formulate the paradigm underlying the updated theory of physical culture. **Research methods** consist in the analysis of special literature, which covers various aspects of the development of basic forms of social manifestation of physical culture, as well as in the use of a systematic and historiographic approach to the analysis of this problem.

Performance and key findings. The paradigm of physical culture includes the following basic provisions. First, there is a particular area of activity in society associated with the use (directly or indirectly) of exercise. Second, the social laws of the interconnection of needs and activities and the growth of needs are at the heart of the social mechanism of self-development of this sphere of human activity. Third, at the end of the Renaissance in the field of human activity related to the use of exercise began to form three basic trends in the development of health and wellness and competitive and entertaining, the historical evolution of which led to the emergence in the second period of modern times of social institutions, respectively physical education, physical fitness and sports. The term "physical culture" is most commonly used to refer to the field of activity of people associated with exercise in modern scientific and social practices. Further research will be aimed at analyzing the features of the transformation of the concept of "physical culture" in the process of cultural and historical evolution of the sphere of human activity related to the use of physical exercises.

scientific paradigm, theory, system, physical culture and sport, sphere of activity of people.

Парадигма физической культуры

Актуальность темы исследования обусловлена необходимостью формулирования новой парадигмы физической культуры ведь старая парадигма уже не работает. **Цель исследования.** Целью исследования является формулировка парадигмы, лежащей в основе обновленной теории физической культуры. **Методы исследования** заключаются в анализе специальной литературы, в которой освещаются различные аспекты развития основных форм социального проявления физической культуры, а также в использовании системного и историографического подхода к анализу данной проблемы.

Результаты исследования и ключевые выводы. Парадигма физической культуры включает следующие базовые положения. Во-первых, в обществе существует особая сфера деятельности людей связана с использованием (прямо или косвенно) физических упражнений. Во-вторых, в основе социального механизма саморазвития этой сферы жизнедеятельности людей лежат социальные законы «взаимосвязи потребностей и деятельности» и «рост потребностей». В-третьих, в конце эпохи Возрождения в сфере деятельности людей связанной с использованием физических упражнений начали формироваться три базовые тенденции развития оздоровительно-воспитательная, оздоровительно-развлекательная и соревновательно-развлекательная, историческая эволюция которых привела к появлению во второй период Нового времени социальных институтов, соответственно, физического воспитания, физического фитнеса и спорта. Для названия сферы деятельности людей связанной с использованием физических упражнений в современной научной и социальной практиках наиболее часто используется термин «физическая культура». В дальнейших исследованиях будут проанализированы особенности трансформации понятия «физическая культура» в процессе культурно-исторической эволюции сферы деятельности людей, связанной с использованием физических упражнений.

научная парадигма, теория, система, физическая культура и спорт, сфера деятельности людей.

«Кризова ситуація в науці – явище природне, але це не криза самої науки, а теорій і концепцій, які її складають».

(Г. Наталов)

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. У 1962 році вийшла книга американського історика науки Т. Куна «Структура наукових революцій» [20] яка мала величезний успіх і стала значною подією у світі науки. У цій праці автор увів у широкий науковий обіг поняття «наукова парадигма», а також констатував, що в розвитку науки закономірним є процес зміни парадигм, який він назвав науковою революцією. Очевидно, що зміна наукових парадигм це складний і суперечливий процес який має дві взаємопов'язані грані. З одного боку, необхідною його передумовою є усвідомлення широким науковим співтовариством необхідності таких змін, а з іншого, наявність фундаментальних протиріч в уявленнях і поняттях, які не можуть бути вирішені в існуючій системі знань. Закономірним

наслідком зміни наукової парадигми є побудова нової теорії. Польський науковець В. Петринський [21] акцентуючи увагу на умовах розробки наукової теорії відмічав, що «... тільки теорії роблять науку, а не самі факти. Дані без теорії подібні до дитини без батьків».

Якщо з означених вище позицій оцінювати сукупність сучасних знань, які описують розвиток фізичної культури як цілісної системи, то можна дійти висновку що час зміни парадигми настав. Про це свідчать праці провідних фахівців. Наприклад, Л. Матвєєв [11, 12] зазначав, що наразі виникли передумови для формування цілісного уявлення про фізичну культуру, які створюють об'єктивну основу для побудови її теорії. Д. Ендрюс, М. Селк [18] відмічають, що на даний момент фізична культура аналізується через призму нового наукового напрямку, а саме фізичного культурологічного дослідження (physical cultural studies) (PCS). Ю. Ніколаєв [13] робить висновок про те, що «фактично розвиток теорії фізичної культури в даний час знаходиться в допарадигмальному періоді, коли стара парадигма вже не працює, а нова теорія ще не створена». Про необхідність розробки нової парадигми говорять і вітчизняні науковці. Так, Ю. Компанієць [7, 8] відмічала, що «в умовах формування новітньої освітньої парадигми опора на вже існуючі теоретико-методологічні засади фізичної культури позбавлена історичної перспективи». Відомий філософ М. Ібрагімов зазначає, що сучасні наукові дослідження у фізкультурно-спортивній галузі знань передбачають вироблення нової наукової парадигми яка б включала світоглядні мотиви, цілі, потреби, інтереси різних категорій населення [6]. Така позиція провідних науковців обумовлена, треба думати, фундаментальними протиріччями які накопились в наявній системі знань про фізичну культуру. Вони пов'язані з існуючою неоднозначністю у визначенні базових понять, які створюють фундамент теорії, зокрема, таких як «фізична культура», «спорт», «фізичний фітнес», «фізична рекреація». Як свідчать результати попередніх досліджень до останнього часу були відсутні консенсусні визначення цих опорних понять [1–3], що вочевидь гальмувало процес розробки нової теорії фізичної культури. Аналізуючи цю проблему Л. Лубишева [10] констатує, що «... з самого початку розробки інтегративної теорії фізичної культури протягом практично чверті століття «далі початкових позицій» справа не просунулась». Усе вище викладене вказує на необхідність розробки нової парадигми яка б усунула існуючі протиріччя та явилась основою для побудови оновленої теорії фізичної культури.

Метою дослідження є формулювання парадигми, що лежить в основі теорії, яка на сучасних методологічних засадах описує розвиток сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ, для назви якої у вітчизняній і зарубіжній науковій і соціальній практиках найбільш часто використовується термін «фізична культура».

Матеріал і методи дослідження полягають в аналізі спеціальної літератури, в якій висвітлюється різні аспекти розвитку базових форм соціального прояву фізичної культури, а також у використанні системного та історіографічного підходу до аналізу даної проблеми.

Результати дослідження. Для коректного формування парадигми фізичної культури звернемо увагу на існуючі протиріччя в уявленнях і поняттях які склалися на даний час в системі знань, що описують сферу діяльності людей пов'язану з використанням фізичних вправ. Існуючі уявлення про означену сферу життєдіяльності людей сфокусовані в словосполученні «фізична культура і спорт», яке використовується досить широко як у вітчизняній так і зарубіжній науковій і соціальній практиці для означення сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ. Так, наприклад, в Україні функціонування такої сфери регулюється спеціальним законом «Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [5]. Починаючи з 2015 року підготовка фахівців в галузі «Освіта/Педагогіка» проводиться за спеціальністю «*фізична культура і спорт*» [14]. У ряді спеціалізованих вищих навчальних закладів, наприклад, у Львівському державному університеті фізичної культури та в Придніпровській державній академії *фізичної культури і спорту* відкриті факультети *фізичної культури і спорту*. У зв'язку з цим відмітимо, що немає

якихось вагомих об'єктивних обмежень на широке вживання в соціальній практиці словосполучення «фізична культура і спорт». Інша ситуація складається коли дане словосполучення використовується як наукова категорія, тобто як певне поняття яке повинно відображати істотні, загальні властивості й відносини явищ дійсності. Як було показано вище словосполучення «фізична культура і спорт» використовується в Україні на законодавчому рівні для окреслення і регулювання діяльності людей у відповідній сфері суспільного життя. Очевидно, що у цьому випадку поняття для назви якого використовується цей термін повинно мати належне наукове обґрунтування. Однак, в існуючій системі знань зробити його практично неможливо з наступних причин. По-перше, в існуючій системі знань неможливо об'єктивно визначити сутність особливої сфери суспільного життя для назви якої використовується термін «фізична культура і спорт», адже до останнього часу були відсутні консенсусні (узгоджені) визначення понять які складають його основу [1, 2]. По-друге, в існуючій системі знань неможливо об'єктивно охарактеризувати природу існуючих зв'язків між фізичною культурою і спортом, а відповідно неможливо обґрунтувати коректність використання терміну «фізична культура і спорт». Одна з перших спроб пояснення правомочності використання цього терміну відбулася на рубежі двохтисячних років. В обговоренні даної проблеми прямо або опосередковано брали участь Л. Матвеев, Л. Лубишева, Н. Візтей, Р. Абзалов та багато інших відомих фахівців. Однак ця дискусія так нічим і не завершилась. Детальний її аналіз представлено у дисертаційному дослідженні [15]. Результати проведеного вище аналізу указують на те, що означені протиріччя мають фундаментальний характер. Вони свідчать про існування в наявній системі знань невідповідності між реальними фактами і старими способами їх пояснення. Вони також вказують на необхідність формування нової парадигми, яка дозволяє вирішити означені протиріччя і на базі якої вибудовується оновлена теорія фізичної культури. Результати проведеного циклу досліджень свідчать про те, що в основі парадигми фізичної культури лежать наступні базові положення.

По-перше, необхідно визнати що в суспільстві існує особлива сфера діяльності людей пов'язана (прямо або опосередковано) з використанням фізичних вправ, яка розвивається у відповідності з фундаментальними законами суспільного розвитку. У цій сфері життєдіяльності фізичні вправи використовуються людьми, з одного боку, як головний засіб творення специфічного виду культури, як культуро творчий інструмент, а з іншого, вони являються основою єдності існуючих форм соціального прояву означеної сфери діяльності людей, а саме фізичного виховання, спорту, фізичного фітнесу та інших споріднених з ними соціальних форм.

По-друге, необхідно визнати, що наприкінці епохи Відродження у сфері діяльності людей пов'язаній з використанням фізичних вправ почали формуватись три базові тенденції розвитку оздоровчо-виховна, змагально-розважальна та оздоровчо-розважальна. У другий період Нового часу (кінець XVIII – початок XX ст.) еволюція оздоровчо-виховного напрямку привела до формування соціального інституту «фізичного виховання». Культурно-історичні особливості розвитку фізичного виховання розкрито у статтях [16, 17]. У цей же історичний період розвиток змагально-розважального напрямку обумовив утворення соціального інституту, який отримав назву «спорт». Культурно-історичні витоки сучасного спорту та його місце в сфері діяльності людей пов'язаній з використанням фізичних вправ описані в матеріалах попередніх досліджень [2, 4]. У другий період Нового часу оздоровчо-розважальна тенденція в розвитку сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ привела до формування соціального інституту фізичного фітнесу (фітнесу) [3].

По-третє, необхідно визнати що для назви сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ в сучасній науковій та соціальній практиках найбільш часто використовується термін «фізична культура». Наприклад, у відомій праці К. Куна [9] описана історія розвитку фізичної культури, яка відображає не що інше як соціокультурологічні грані історичної еволюції сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ.

Аналогічний підхід застосовує і Д. Фаір, керівник департаменту історії в Джорджійському коледжі державного університету (Миледжвилл, США), представляючи історію розвитку фізичної культури у своїй праці «Фізична культура» (2018) [19].

По-четверте, в основі дії соціального механізму саморозвитку сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ лежать соціальні закони «взаємозв'язку потреб і діяльності» та «зростання потреб». Закон «взаємозв'язку потреб і діяльності» відображає суперечливий і разом з тим нерозривний взаємовплив та взаємообумовленість людських потреб і їх діяльності спрямованої на задоволення цих потреб. Закон «зростання потреб» констатує той факт що безперервне зростання потреб, що відбувається у процесі культурно-історичного розвитку суспільства, приводить до розширення форм та видів діяльності людей спрямованої на їх задоволення, що в свою чергу супроводжується формуванням все нових потреб. Отже, структура потреб людини, принципи їх формування, їх взаємозв'язки й взаємовплив, закономірності їх змін у процесі соціокультурної еволюції, форми діяльності людей спрямованої на задоволення цих потреб, є ключем до розуміння особливостей соціального механізму який визначає основні тенденції історичного розвитку різних сфер людського буття у тому числі і сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ для назви якої у вітчизняній науковій і соціальній практиках найбільш часто використовується термін «фізична культура».

Висновки. Проведені дослідження показали, що основні положення парадигми фізичної культури наступні.

1. У суспільстві існує особлива сфера діяльності людей пов'язана (прямо або опосередковано) з використанням фізичних вправ, яка розвивається у відповідності з фундаментальними законами суспільного розвитку.

2. В основі соціального механізму саморозвитку сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ лежать соціальні закони «взаємозв'язку потреб і діяльності» та «зростання потреб». Їх дія в соціальному середовищі проявляється в діалектичній єдності, з одного боку, конкуруючої діяльності людей по задоволенню різноманітних потреб у використанні фізичних вправ, яка регулюється законом взаємозв'язку потреб і діяльності, а з іншого, суспільної оцінки такої діяльності, що підпадає під дію закону зростання потреб. У цьому процесі за допомогою суспільної оцінки відбувається відбір з усього розмаїття соціальних явищ, які виникають в результаті діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ, тих які значущі для суспільства.

3. Наприкінці епохи Відродження у сфері діяльності людей пов'язаній з використанням фізичних вправ почали формуватись три базові тенденції розвитку оздоровчо-виховна, оздоровчо-розважальна та змагально-розважальна, історична еволюція яких привела до появи у другий період Нового часу соціальних інститутів, відповідно, фізичного виховання, фізичного фітнесу та спорту.

4. Для назви сфери діяльності людей пов'язаної з використанням фізичних вправ в сучасній науковій та соціальній практиках найбільш часто використовується термін «фізична культура».

5. У межах теорії, яка описує сферу діяльності людей пов'язану з використанням фізичних вправ як цілісну соціальну систему, між консенсусними визначення опорних понять, таких як фізична культура, фізичне виховання, спорт, фізичний фітнес, існує підпорядкованість. Найбільш загальний рівень знань про означену сферу діяльності людей акумульований у понятті «фізична культура», яка представляє собою історично зумовлену діяльність людей пов'язану (прямо або опосередковано) з використанням фізичних вправ та її індивідуальні і суспільно значущі результати. З нього витікають визначення базових форм соціального прояву фізичної культури, як результат конкретизації форм діяльності людей щодо використання фізичних вправ. Так, сучасний *спорт*, як особливе соціокультурне явище, представляє собою історично зумовлену діяльність людей пов'язану (прямо або опосередковано) з використанням фізичних вправ, яка спрямо-

вана на підготовку та участь у змаганнях, а також індивідуальні та суспільно значущі результати такої діяльності. *Фізичне виховання*, як особливе соціокультурне явище, представляє собою історично зумовлену діяльність людей пов'язану (прямо або опосередковано) з використанням фізичних вправ у сфері освіти, а також індивідуальні та суспільно значущі результати такої діяльності. *Фізичний фітнес*, як особливе соціокультурне явище, представляє собою історично зумовлену діяльність людей пов'язану (прямо або опосередковано) з використанням фізичних вправ на дозвіллі, а також індивідуальні та суспільно значущі результати такої діяльності.

У подальших дослідженнях будуть проаналізовані особливості трансформації поняття «фізична культура» в процесі культурно-історичної еволюції сфери діяльності людей, пов'язаної з використанням фізичних вправ.

Список літературних джерел

1. Василь Сутула. Фізична культура: передумови теорії / Василь Сутула // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 3. – С. 60–65.
2. Василь Сутула. Узагальнююче визначення поняття «спорт» як один з базових конструктів узагальнюючої теорії фізичної культури та теорії спорту / Василь Сутула // Слобожанський науково-спортивний вісник, 2018. – № 1 (64). – С. 89–97.
3. Василь Сутула (2019), "Термінологічно-понятійні проблеми пізнання оздоровчо-рекреаційного напрямку розвитку фізичної культури сучасності", Слобожанський науково-спортивний вісник, № 2 (70), с. 5-12, doi:10.15391/sns.v.2019-2.001
4. Василь Сутула. Культурно-історичні витоки сучасного спорту (повідомлення друге) / Василь Сутула // Слобожанський науково-спортивний вісник, 2018. – № 2 (64). – С. 73–81.
5. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (режим доступу: <http://lib.exdat.com/docs/404/index-34599.html>).
6. Ібрагімов М., Бабик Р. «Парадигмальний підхід» як шлях до подолання кризи в теорії фізичної культури. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2013, № 12. – С. 7–13.
7. Компанієць Ю.А. Причини кризи теорії й практики фізичної культури // Вісн. ЛНПУ імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 6 (101). – С. 62–75.
8. Компанієць Ю.А. До проблем побудови новітньої теорії фізичної культури // Освіта Донбасу: науково-методичне видання. Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. №4 (123) 2007. – С. 75–81.
9. Кун Л. Всеобщая история физической культуры / Л. Кун. – М.: Радуга, 1982. – 400 с.
10. Лубышева Л. И. Теория физической культуры: поиск нового вектора развития // Теория и практика физической культуры. – № 1. – 2015. – С. 93.
11. Матвеев Л. П. Интегральная тенденция в современном физкультуроведении / Л. П. Матвеев // Теория и практика физической культуры. – 2003. – № 5. – С. 5–8.
12. Матвеев Л. П. Обобщающая теория физической культуры на текущем этапе своего становления / Л. П. Матвеев // Теория и практика физической культуры. – 2009. – № 9. – С. 16–17.
13. Николаев Ю. М. Человеческое творчество сущность физической культуры и ее теории: веление времени (к проблеме модернизации теоретико-образовательного пространства физической культуры) / Ю. М. Николаев // Теория и практика физ. культуры. – 2011. – № 10. – С. 96–106.
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

References

1. Vasyl Sutula. Physical education: prerequisites for the theory / Vasyl Sutula // Theory and methodology of physical education and sport. – 2016. – № 3. – pp. 60–65.
2. Vasyl Sutula. Generalizing the definition of "sport" as one of the basic constructs of the generalizing theory of physical culture and the theory of sports / Vasyl Sutula // Slobozhansky Scientific and Sports Bulletin, 2018. – № 1 (64). – pp. 89–97.
3. Vasyl Sutula (2019), "Terminological and conceptual problems of cognition of the wellness and recreational direction of development of physical culture of modernity", Slobozhansky Scientific and Sports Bulletin, No. 2 (70), P. 5–12, doi:10.15391/sns.v.2019-2.001
4. Vasyl Sutula. Cultural and Historical Origins of Modern Sport (Message Second) / Vasyl Sutula // Slobozhansky Scientific and Sports Bulletin, 2018. – № 2 (64). – P. 73–81.
5. The Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" (access mode: <http://lib.exdat.com/docs/404/index-34599.html>).
6. Ibrahimov M., Babik R. "Paradigmatic approach" as a way to overcome the crisis in the theory of physical culture. Youth Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2013, № 12. – P. 7–13.
7. The companion Yu. A. The causes of the crisis of the theory and practice of physical culture // Visn. LNU named after Taras Shevchenko. – 2006. – № 6 (101). – P. 62–75.
8. The companion Yu. A. On the problems of constructing the newest theory of physical culture // Education of Donbass: scientific-methodical edition. Lugansk National Pedagogical University named after Taras Shevchenko. No. 4 (123), 2007, pp. 75–81.
9. Kun L. The universal history of physical culture / L. Kun. – M.: Rainbow, 1982. – 400 p.
10. Lubyшева L. I. Theory of physical culture: search for a new vector of development // Theory and practice of physical culture. № 1. – 2015. – P. 93.
11. Matveev, L. P., Integral tendency in modern physical education / L. P. Matveev // Theory and practice of physical culture. – 2003. – № 5. – P. 5–8.
12. Matveev L. P., The generalizing theory of physical culture at the current stage of its formation / L. P. Matveev // Theory and practice of physical culture. – 2009. – № 9. – P. 16–17.
13. Nikolaev Yu. M. The Human Creativity of Physical Culture and Its Theory: The Command of Time (Toward the Problem of Modernization of the Theoretical and Educational Space of Physical Culture) / Yu. M. Nikolaev // Theory and Practice of Phys. culture. – 2011. – № 10. – P. 96–106.
14. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 29, 2015 No. 266 "On approving the list of branches of knowledge and specialties for which higher education applicants are trained".
15. Sutula V. A. Theoretical and methodological foundations of the formation of physical culture of the

15. Сутула В. О. Теоретико-методичні засади формування фізичної культури особистості в умовах цілісної соціально-педагогічної системи / В. О. Сутула: дис. ... док. пед. наук. – Харків, 2012. – С. 38–50.
16. Сутула В. О. Про сутність зв'язку між фізичною культурою і фізичним вихованням (повідомлення перше) / В. О. Сутула // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2017. – № 4. – С. 91–96.
17. Сутула В. О. Про сутність зв'язку між фізичною культурою і фізичним вихованням (повідомлення друге) / В. О. Сутула // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2018. – № 1. – С. 78–84.
18. Andrews, D.; Silk, M. Physical Cultural Studies: Engendering a Productive Dialogue. *Sociol. Sport J.* 2011, 28, 1–3.
19. John D. Fair. «Physical culture». Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/physical-culture>
20. Thomass Kuhn. *The Structure Of Scientific Revolutions*, The University of Chicago Press. Chicago and London. 1962. 172 p.
21. Petryński W. Theory and Experiment in the Science on Human Motor Behavior. *J Phy Fit Treatment & Sports.* 2018; 5 (5): 555672. DOI: 10.19080/JPFMTS.2018.05.555672
- individual in the conditions of a holistic socio-pedagogical system / V. A. Sutula: dissertation. ... doc. ped. Sciences. – Kharkiv, 2012. – P. 38–50.
16. Sutula V. O. On the essence of the connection between physical culture and physical education (message first) / V. O. Sutula // *Theory and methodology of physical education and sport.* – 2017. – № 4. – P. 91–96.
17. Sutula V. O. On the essence of the connection between physical culture and physical education (message the second) / V. O. Sutula // *Theory and methodology of physical education and sport.* – 2018. – № 1. – P. 78–84.
18. Andrews, D.; Silk, M. Physical Cultural Studies: Engendering a Productive Dialogue. *Sociol. Sport J.* 2011, 28, 1–3.
19. John D. Fair. "Physical culture". Access mode: <https://www.britannica.com/topic/physical-culture>
20. Thomass Kuhn. *The Structure Of Scientific Revolutions*, The University of Chicago Press. Chicago and London. 1962. 172 p.
22. Petryński W. Theory and Experiment in the Science on Human Motor Behavior. *J Phy Fit Treatment & Sports.* 2018; 5 (5): 555672. doi:10.19080/JPFMTS.2018.05.555672

DOI:

Відомості про автора:

Сутула В. О.; orcid.org/0000-0001-6459-8564; vsutula@rambler.ru; Харківська державна академія фізичної культури, вул. Клочківська, 99, Харків, 61058, Україна.